

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for Naturstyrelsens arealer

i Natura 2000-område nr. 84
Kallesmærsk Hede, Grærup Langsø, Filsø
og Kærgård Plantage

Titel:

Natura 2000-plejeplan for
Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-
område nr. 84 Kallesmærsk Hede,
Grærup Langsø, Filsø og Kærgård
Plantage

Udgiver:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

År:

2012

Foto:

Forside: John Frikke

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse
G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

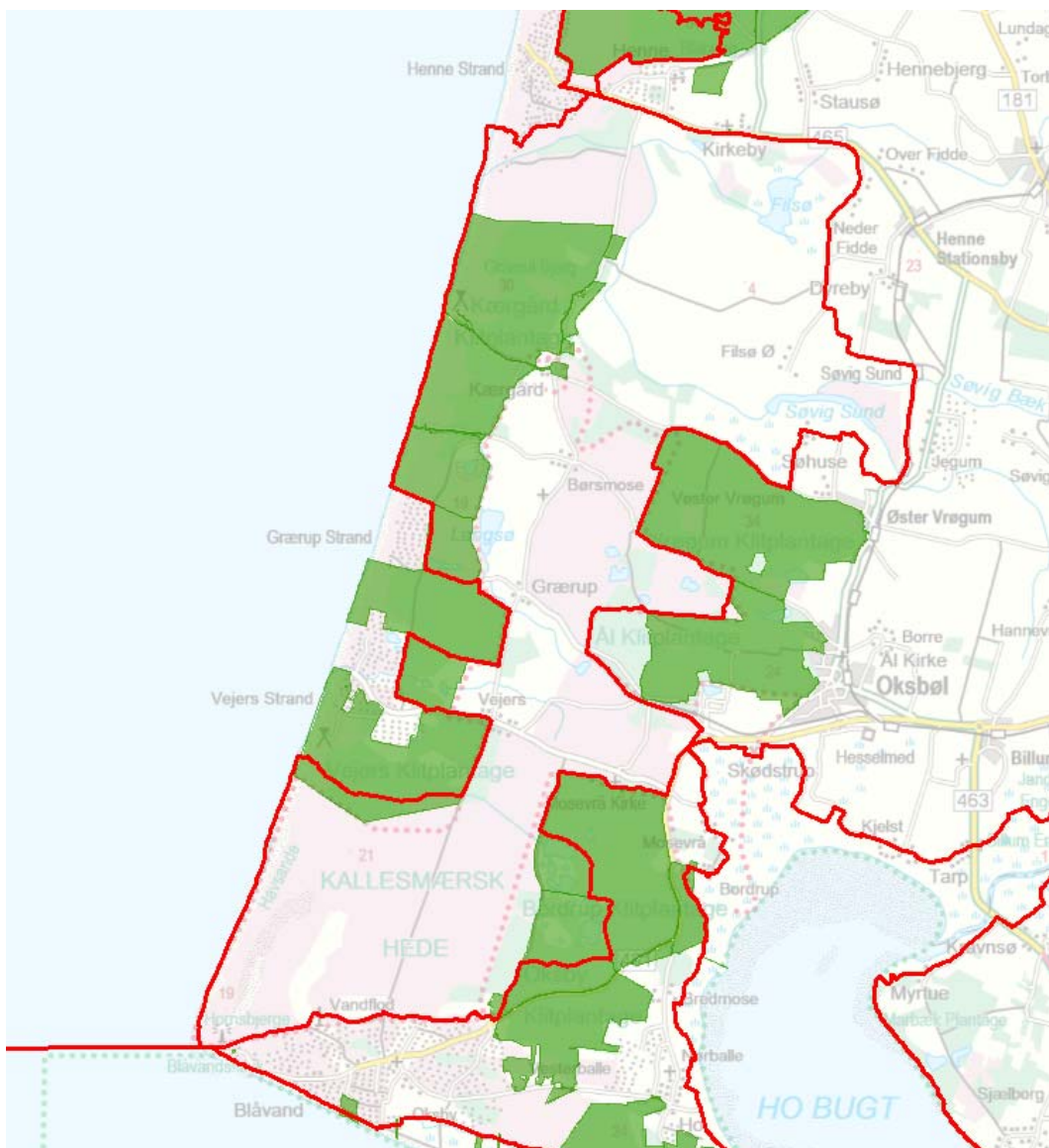
978-87-7279-868-4

Må citeres med kildeangivelse.

Generelt

Naturstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for 246 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N84 *Kallesmærsk Hede, Grærup Langsø, Filsø og Kærgård Plantage* og vedrører Naturstyrelsens arealer på 4.217 ha.

Billede 1 Oversigt over Natura 2000-områdets afgrænsning (rød streg) og styrelsens arealer (stærk grøn farve) i området.

I denne plejeplan er arealer og indsats opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper, skovnaturtyper og arter. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning henvises til Blåvandshuvs driftsplaner.

Naturstyrelsen skal udarbejde et resumé af plejeplanen, som skal indgå i en kommunal/statslig Natura 2000-handleplan. Dette resumé er indsat som bilag 1.

Der er udarbejdet en såkaldt miljøvurdering ("SMV") af plejeplanen. Den er indsat som bilag 2.

Plejeplanen skal senest være gennemført med udgangen af år 2015, dog 2021 for skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.

Områdebeskrivelse

Området er stort og rummer meget varierede landskabs- og naturforhold. Størstedelen, ca. 65 %, er ejet af Staten. Det domineres af naturtyper som klitter, klithede, klitlavninger og klitsøer. I området findes et klitbælte, der strækker sig over et areal på 10 km i længden og 6-10 km i bredden. Bag de yderste kystklitter findes de større klitheder, herunder Kallesmærsk Hede, Sølager Hede, Børsmose Hede og Filsø Hede. Store arealer, der oprindeligt var klitheder og hvid klit, er i dag tilplantet med plantager, der er domineret af bjergfyr. Kun enkelte mindre partier er i dag bevokset med krat og skov med de naturlige løvtræsarter stilkeg, vintereg, dunbirk, vortebirk og bævreasp.

Oksbøl Skyde- og Øvelseterræn udgør hovedparten af den sydlige del af beskyttelsesområdet, og her findes en del tidligere landbrugsområder, næringsfattige søer og vådområder. Længst mod nord i beskyttelsesområdet ligger et stort og intensivt dyrket landbrugsområde på afvandet søbund (ca. 1.200 ha), samt én af Sydvestjyllands større søer, Filsø, der er resterne af den afvandede Stor-Filsø. Søen er lavvandet og omgivet af kær-, hede- og klitområder.

I beskyttelsesområdet findes en række fredninger, hvis primære formål har været at bevare de helt særlige naturforhold og landskaber i området.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På Naturstyrelsens hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Naturstyrelsens arealer i området består af Kærgård Plantage og klitarealer vest for plantagen, 12. maj Heden øst for sommerhusområdet ved Grærup, eng- og klithedearealer ved Vejers Plantage samt Bordrupsletten.

Kærgård er fyrretræsdomineret plantage, dog findes i den nordøstlige del den karakteristiske Løvklit. Det sandoverføgne egekrat er udlagt til urørt skov i henhold til naturskogsstrategien men trues af uønsket opvækst af selvsåede nåletræer og de seneste år også nogle steder af glansbladet hæg.

Tabel A Naturtyper og arter i plejeplanen

Naturtype/art	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	2130	Grå/grøn klit	243
	2140	Klithede	304
	2190	Klitlavning	158
	2250	Enebærklit	1
	6410	Tidvis våd eng	<1
	7150	Tørvelavning	2
			707
Skovnaturtyper	2180	Skovklit	40
			40
<i>I alt</i>			747
(Levesteder for) arter	A084	Hedehøg	Ikke vurderet
	A119	Plettet rørvagtel	
	A166	Tinksmed	
	A224	Natravn	
	A246	Hedelærke	
	1355	Odder	

Tabel A viser Naturstyrelsens arealer med naturtyper i området. Desuden vises de arter fra udpegningsgrundlaget, der forekommer (eller som potentielt vil kunne indfinde sig med den rette forvaltning) i Naturstyrelsens del af området.

Udtrykket "Ikke vurderet" vidner om, at der ikke findes nogen arealregistrering for arter.

Mål og plejetiltag

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens mål for lysåbne naturtyper, skovnaturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af pleje/drift, som styrelsen forventer at anvende. På et givent areal kan der forekomme mere end én slags pleje/drift, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens bud på omfanget af de enkelte plejetiltag.

❖ Lysåbne naturtyper

Der foretages *løbende* pleje ved f.eks. afgræsning og afbrænding af hedearealer, herunder efterpleje af de klithedearealer, der blev ryddet i forbindelse med EU-Life Klithedeprojektet. 53 ha fortrinsvis klithede afgræsses og 605 ha heder og klitarealer er underlagt en cyklisk drift med områdevis afbrændinger med års mellemrum.

Der foretages *enkelstående* indgreb i form af rydning af opvækst på 25 ha klit- og klithedearealer.

Tabel B Mål for lysåbne naturtyper

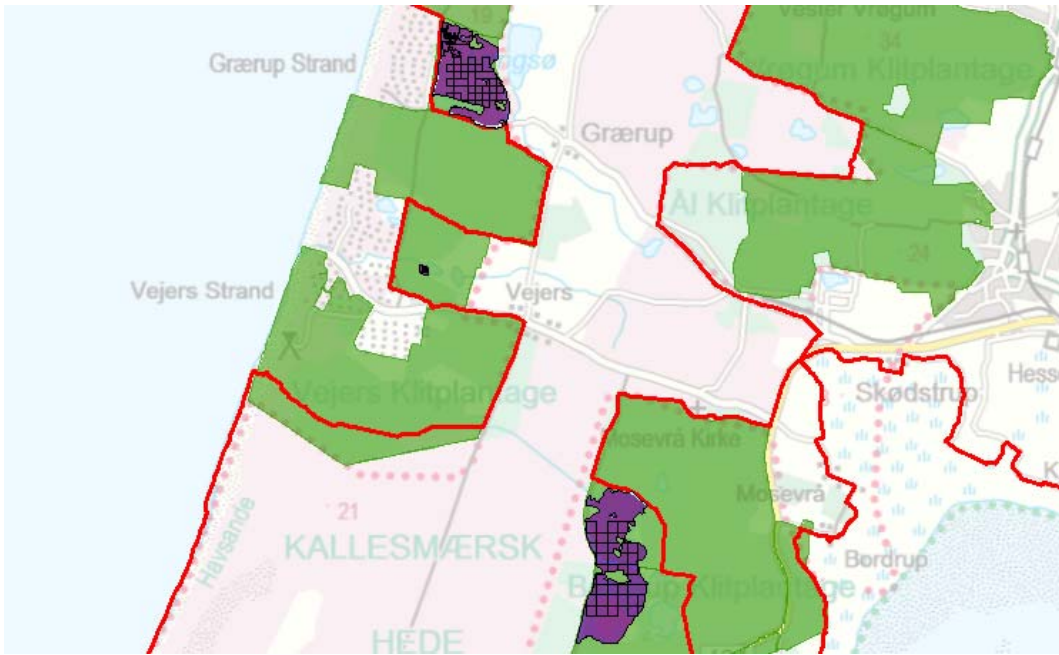
		Periodens mål	Ha (ca.)
2130	Grå/grøn klit	Naturtypebevarende pleje	243
2140	Klithede		304
2190	Klitlavning		158
2250	Enebærklit		1
6410	Tidvis våd eng		<1
7150	Tørvelavning		2

Tabel C Pleje af hensyn til lysåbne naturtyper

		Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
2130	Grå/grøn klit	Bekæmpelse af invasive arter	eksisterende	<1
		Rydning af opvækst		24
		Afbrænding		223
		Græsning		9
			nyt	11
2140	Klithede	Bekæmpelse af invasive arter	eksisterende	<1
		Rydning af opvækst		<1
		Afbrænding		263
		Græsning		10
			nyt	37
2190	Klitlavning	Ingen naturtypeindsats i planperioden	-	1
		Rydning af opvækst	eksisterende	<1
		Afbrænding		119
		Græsning		31
			nyt	8
2250	Enebærklit	Græsning		1
6410	Tidvis våd eng	Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslæde	eksisterende	<1
7150	Tørvelavning	Afbrænding		<1
		Græsning		2

I tabel C er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Billede 2 Kort som viser arealer med lysåbne naturtyper, der bliver eller planlægges afgræsset (lilla farve).

❖ Skovnaturtyper

Skovnaturtyper sikres primært ved en skovnaturtypebevarende drift og pleje, og ca. 3 ha omfattes af en såkaldt basissikring ([link til definition](#)). Der sker en supplerende sikring ved bevarelse af et antal store træer til henfald på 1 ha.

I øvrigt er 37 ha skovklit udlagt til urørt skov.

Endvidere foretages bekæmpelse af problemarter (contortafyr og bjergfyr på skovklit).

Tabel D Mål for skovnaturtyper

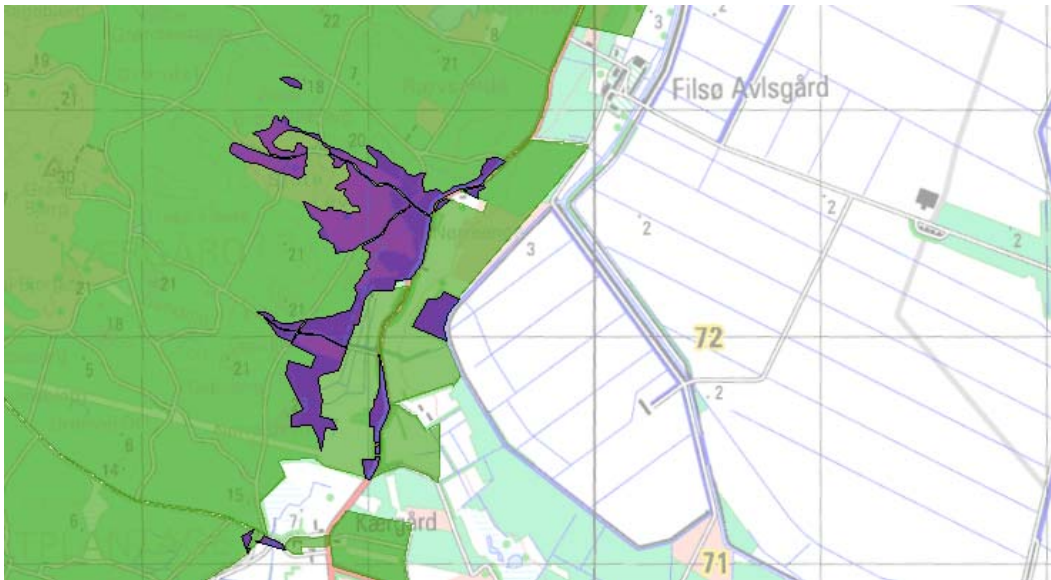
		Periodens mål	Ha (ca.)
2180	Skovklit	Naturlig dynamik	37
		Sikring af naturtypen	40
		Skovnaturtypebevarende drift	3
		Naturtypebevarende pleje	40

Tabel E Forvaltning af skovnaturtyper

			Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Eksisterende habitatnatur	2180	Skovklit	Urørt skov	eksisterende	37
			Bekæmpelse af invasive arter	nyt	3
			Basissikring af skovnaturtyper	eksisterende	3
			Bevarelse af 3-5 store træer pr. ha til henfald		2
			Bevarelse af mindst 5 store træer pr. ha til henfald		1

I tabel E er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Billede 3 Kort som viser arealer med skovklit (lilla farve).

❖ **Arter**

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af indsatsen for naturtyperne i området. I nogle tilfælde kan der være behov for en særlig artsindsats. Disse tiltag fremgår af tabel F.

Tabel F Specifik artspleje

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt
A084 Hedehøg	Ingen indsats i perioden aht. art alene	
A119 Plettet rørvagtel		
A166 Tinksmed		
A224 Natravn	Anden særlig udformning af arealplejen	nyt
A246 Hedelærke		
1355 Odder	Ingen indsats i perioden aht. art alene	

I tabel F er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Når der i tabel F står "Ingen indsats i perioden aht. art alene", betyder det, at Naturstyrelsen ikke planlægger yderligere indsats for denne art end den pleje, der er oplyst under naturtyperne.

Specifikt af hensyn til natravn og hedelærke efterlades enkelte udvalgte træer på arealerne, når der ryddes for opvækst.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N84 Kallesmærsk Hede, Grærup Langsø, Filsø og Kærgård Plantage

Naturstyrelsens arealer i området består af Kærgård Plantage og klitarealer vest for plantagen, 12. maj Heden øst for sommerhusområdet ved Grærup, eng- og klithedearealer ved Vejers Plantage samt Bordrupsletten.

Kærgård er fyrretræsdomineret plantage, dog findes i den nordøstlige del den karakteristiske Løvklit. Det sandoverføgne egekrat er udlagt til urørt skov i henhold til naturskvsstrategien men trues af uønsket opvækst af selvsæede nåletræer og de seneste år også nogle steder af glansbladet hæg.

Tabel a Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	2130	Grå/grøn klit	243
	2140	Klithede	304
	2190	Klitlavning	158
	2250	Enebærklit	1
	6410	Tidvis våd eng	<1
	7150	Tørvelavning	2
			707
Skovnaturtyper	2180	Skovklit	40
			40
<i>I alt</i>			747

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Skovnaturtyper

I tabel b og c skelnes mellem "Eksisterende driftsplan mv." og "Nyt", da der allerede ifølge driftsplaner m.m. for styrelsens arealer skal ske en drift/pleje, der bidrager til at gennemføre plejeplanen.

Tabel b Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Bekæmpelse af invasive arter	eksisterende	<1
		<1
Rydning af uønsket opvækst	eksisterende	25
		25
Afskrælning eller afbrænding	eksisterende	605
		605
Slåning eller slæt	eksisterende	<1
		<1
Græsning	eksisterende	51
	nyt	57
		108

Tabel c Planlagt indsats for skovnaturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Urørt skov	eksisterende	37
		37
Bekæmpelse af invasive arter	nyt	3
		3
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	eksisterende	3
		3
Bevarelse af store træer til henfald	eksisterende	3
		3

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for natravn og hedelærke, som fremgår af tabel d.

Tabel d Planlagt indsats for arter *udover* indsatsen for naturtyperne

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt
A224 Natravn	Anden særlig udformning af arealplejen	nyt
A246 Hedelærke		

I tabel d er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Bilag 2: Miljøvurdering af Natura 2000-plejeplanen

Den enkelte plejeplan skal i henhold til lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 om miljøvurdering af planer og programmer have sin egen miljørapport. Rapporten skal indeholde de oplysninger, der følger af bilag 1 i loven.

Der er også udarbejdet en miljøvurdering af Natura 2000-planen, som ligger på Naturstyrelsens hjemmeside: [Miljørapport for Natura 2000-planen](#)

a) Planens indhold og hovedformål samt andre relevante planer

❖ Indhold

Det primære indhold i plejeplanen for Naturstyrelsens areal er en oversigt over planperiodens mål og plejetiltag for naturtyper og arter på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag.

❖ Formål

Plejeplanens formål er at udmønte Natura 2000-planen på Naturstyrelsens andel af Natura 2000-området. Indsatsen i 1. planperiode skal sikre eksisterende naturværdier på udpegningsgrundlaget og indlede en proces, der genopretter eventuel akut truet natur under hensyntagen til eventuelle modstridende naturinteresser.

❖ Relevante planer

Plejeplanen følger op på Natura 2000-planen for området. Udover at være omfattet af plejeplanen, er Naturstyrelsens arealer også underlagt andre interne retningslinjer for arealforvaltningen. I det omfang der måtte være modstrid mellem dem og plejeplanen, vil plejeplanen blive fulgt.

Kærgaard Plantage er fredet med det formål gennem driften at søge plantagen bevaret som et karakterfuldt levende naturområde bestående af et plantageanlæg i et klitlandskab og friholdt for elementer, der er fremmede for en sådan drift. Med det formål at bevare løvklitten i Kærgaard Plantage er denne endvidere særskilt fredet med en forpligtelse til at fjerne plantede og selvsåede nåletræer.

Forsvaret og Naturstyrelsen gennemfører en løbende plejeindsats i området med bl.a. afbrænding og afgræsning af hedearealer, herunder opfølgning/efterpleje af de klithedearealer, der blev ryddet i forbindelse med EU-Life Klithedeprojektet.

b) Nuværende miljøstatus og nul-alternativet

Områdets nuværende miljøstatus er gennemgået i Natura 2000-planen for det aktuelle område, hvorfor der henvises til denne.

Hvis ikke plejeplanen iværksættes, vil skovklitten blive drevet i henhold til bl.a. fredningen og Naturstyrelsens principper om naturnær skovdrift.

De lysåbne arealer vil blive plejet i henhold til bl.a. Naturstyrelsens naturplejestrategi. Arealerne vil blive drevet uden gødskning, sprøjtning eller omlægning. Alle forekomster af lysåbne naturtyper vil dog ikke nødvendigvis udvikles i retning af eller fastholdes i gunstig bevaringsstatus, hvis ikke plejeplanen iværksættes.

c) Miljøforhold i områder, der kan blive væsentligt berørt af plejeplanen

- Den planlagte drift og pleje vil ændre udbredelsen af arter i området samt udbredelse og tilstand af forskellige naturtyper.
- Plejeindgrebene (med henblik) på lysåben natur vil påvirke det åbne landskab. Det vil påvirke områdets rekreative funktioner.

d) Eksisterende miljøproblemer

Der er en række trusler mod naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag, herunder arealreduktion og fragmentering, næringsstofbelastning, tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi og – drift, hindring af landskabsdynamik, invasive arter, forstyrrelser og prædation. Truslerne er systematisk beskrevet i Natura 2000-planen for området, hvorfor der henvises til denne.

e) Relevante internationale miljøbeskyttelses mål

Plejeplanen er en udmøntning af EU's habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiver implementeret i dansk lov via miljømålsloven og skovloven. Plejeplanen vil sikre, at areal og tilstand af naturtyper på udpegningsgrundlaget, samt levesteder for arter på udpegningsgrundlaget, ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter.

I henhold til EU's vandrammedirektiv er det overordnede mål at naturlige vandforekomster opnår "god tilstand". Direktivet er implementeret via miljømålsloven og skal realiseres med vandplanerne. Arbejdsdelingen mellem vandplanerne og Natura 2000-planerne (og dermed plejeplanerne) er således, at vandplanlægningen tager sig af vandkvalitet i vandløb, større søer, kystvande og fjorde, mens Natura 2000-planlægningen tager sig af småsøer og hydrologien på naturarealer som f.eks. rigkær og andre engarealer.

Natura 2000-direktiverne er blandt EU's bidrag til gennemførelsen af en række internationale biodiversitetskonventioner som f.eks. Ramsar-konventionen, Bern-konventionen og Bonn-konventionen, samt delmål 11 og 12 blandt de 20 delmål som blev vedtaget ved partsmødet i FN's biodiversitetskonvention i Nagoya i 2010 (Aichi-målene). Delmål 11 og 12 omhandler netop beskyttelse af naturområder og arter.

f) Planens indvirkning på miljøet

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen væsentlig påvirkning	Redegørelse for indvirkning
Biologisk mangfoldighed	X		Den biologiske mangfoldighed knyttet til naturtyper på udpegningsgrundlaget sikres og øges via pleje af naturtyperne grå/grøn klit, klithede, klitlavning, enebærklit, tidvis våd eng, tørvelavning og skovklit med græsning, slåning, afbrænding, rydning af opvækst og bekæmpelse af invasive arter. Den biologiske mangfoldighed knyttet til skovnaturtyperne sikres og begunstiges af de planlagte plejetiltag, bl.a. ved at der skabes mere variation og et højere indslag

			af naturlige processer. Den planlagte drift og pleje fastholder og/eller genopretter naturtyperne på udpegningsgrundlaget med deres karakteristiske arter. Genopretningen af naturtyperne vil typisk ske på bekostning af mere artsfattige og "trivielle" naturtyper.
Befolkningen	X		Mulighederne for rekreative oplevelser i tilknytning til området sikres eller forbedres via et forbedret naturgrundlag.
Menneskers sundhed		X	
Fauna og flora	X		Eventuelle konsekvenser for rødlistede arter, gullistede ansvarsarter eller bilag IV-arter kendt fra området, som omfattes af plejeplanen, vurderes at være neutrale eller positive. I området er det sandsynligt, at der forekommer følgende arter, der er omfattet af habitatdirektivets bilag IV: Odder, brunflagermus, sydflagermus, markfirben, spidssnudet frø og strandtudse. Odder, er desuden på områdets udpegningsgrundlag.
Jordbund		X	
Vand		X	
Luft		X	
Klimatiske faktorer		X	
Materielle goder		X	
Landskab	X		Et varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper fastholdes og underbygges.
Kulturarv, herunder kirker		X	
Arkitektonisk arv		X	
Arkæologisk arv		X	

g) Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Plejeplanen forventes ikke at få negative konsekvenser for miljøet, men vil derimod sikre og forbedre områdets naturgrundlag, med fokus på arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget. Der vurderes derfor ikke at være behov for foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet.

h) Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

i) Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

j) Ikke-teknisk resume

I medfør af lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 er der foretaget en miljøvurdering af plejeplanen for Naturstyrelsens arealer i N84 *Kallesmærsk Hede, Grærup Langsø, Filsø og Kærgård Plantage*. Plejeplanens formål er at udmønte Natura 2000-planen for de pågældende arealer ved at sikre eller forbedre tilstand og bevaringsprognose for de arter og naturtyper, området er udpeget for at beskytte.

Hvis ikke plejeplanen iværksættes, vil naturtyperne blive plejet/drevet med vidtgående naturhensyn i henhold til Naturstyrelsens øvrige planer og strategier. Alle forekomster af arter og naturtyper vil dog ikke nødvendigvis udvikles i retning af eller fastholdes i gunstig bevaringsstatus, hvis ikke plejeplanen iværksættes.

Plejeplanen forventes med de beskrevne plejetiltag: græsning, slåning, slæt og rydning af opvækst at sikre og forbedre naturtilstanden af de lysåbne naturtyper. Hermed bevares også den landskabelige variation og eksisterende udsigter.

Plejeplanen forventes med de beskrevne tiltag: naturpleje og begrænsning af prædation at sikre eller forbedre status for de udpegede arter.

Bilag I-arterne rørdrum, rørhøg, plettet rørvagtel, natravn og rødrygget tornskade samt bilag IV-arten strandtudse yngler i området. Det vurderes, at Natura 2000-planen ikke får negative konsekvenser for disse arter.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Haraldsgade 53
DK-2100 København Ø
Tlf.: (+45) 72 54 30 00

www.nst.dk